

מגילה טו

משה שווערד

1. ספר שפתי חכמים

ענ סס עירו, זידוע שנידחו זירושנים תוא (עברש"ל ח"א): **כל** שונעסיו וועטע אצותיו סתוויין ופרט לך הכתוב נאחד ענהן לסנח וכו'. פיי לפי שטעו וועטעס הטונזיס סתוויין דהיינו נסתה, לכן זכו "ספרט לך ופירסס הכתוב, ככל הנוקדט ס"ס נסתרים שונפרחנייס ונותנין שכרו ננלוי, היפך הנוחלל ס"ס נסתח נפרעיין וננוו ננלוי (אצות פ"ד נ"ד):

2. ספר טורי אבן על מסכת מגילה - דף ג/א

אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו לא נביא. פירש"י דאינהו נביאי שנתנבאו בשליחותו של מקום והוא לא נשתלח לישראל בשום נבואה. מפירושו משמע שהיה נביא אבל לא ניבא לאחרים ואין הלשון משמע כן אלא לא ה' נביא כלל ולא נתייחד אליו הדיבור מפי הגבורה לעולם וכל דברי העתידות בס' דניאל ה' ע"י מלאך או הלום כדמפרש בקרא. ורש"י בעצמו נראה שחזר בו דלקמן בפיר' (דף י"ד ע"א) דאמר ארבעי' ושמונה נביאים נתנבאו לישראל וחשב רש"י דניאל א' מהן ומסיים ועל דניאל אמרו לעיל ואיהו לאו נביא אלא אפיק דניאל ועייל שמעי' ואי דניאל ה' נביא אלא שלא נשתלח אמאי אפיק דניאל הא חשיב התם במ"ח נביאים הרבה שלא נשתלחו כמו האבות דקחשיב להו ולא מצינו שנשתלחו:

3. תוספות מסכת מגילה דף טו עמוד א

ארבע נשים יפיפיות היו בעולם - קשה אמאי לא חשיב חוה דהא אמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נח.) שרה לפני חוה כקוף בפני אדם ויש לומר דלא חשיב אלא אותן הנולדות מאשה.

4. שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אורח חיים סימן כד

... ועל דבר אשר שאל למה חשבו במס' מגילה (טו) ד' נשים יפיפיות, הנה אם באנו לחקור בדברי אגדה יש כהנה וכהנה ומי יוכל לעמוד על סודם וכל דבריהם יש להם שורש למעלה. ואעפ"כ בדבר זה יש בו תועלת בכל אחת. מה שחשב שרה הוא להודיע כמה צנוע וקדוש היה אברהם אבינו שבדאי כיון שהיתה יפה ביותר היתה מפורסמת בדורה לרוב יופיה ועם כל זה מעולם לא נסתכל בה וכמו שפירש"י בפסוק הנה נא ידעתי בפרשת לך לך. ומה שחשבו רחב ואביגיל הוא להזהיר כמה ראוי להשמר מלהביט בנשים ולא יגרום טומאה לנפשו לעולם ולכן מביא רחב בשמה זנתה ואביגיל בזכירתה לומר אף שכבר אינו רואה אותה עם כל זה כבר יש מבוא ליצרו הרע לטמא אותו לעולם בכל עת שזכיר שמה או תעלה בזכרונו וזה ודאי זהירות ומוסר גדול. ומה שחשב אסתר זה עדות לישראל כמה משגיח הקב"ה עליהם שברא אסתר ביופי גדול שתהיה נושאת חן בעיני אחשורוש להציל ישראל. ולמאן דאמר אפיק אסתר ועייל ושתי הוא ג"כ להגיד נפלאותיו של הקב"ה שעם היות ושתי יפת תואר ביותר ואסתר ירקרקת וא"כ מצד הטבע לא היה לאחשורוש לאהוב את אסתר עם כל זה ברחמי שמים למען הרבות פדות ישראל על ידה נשאה חן בעיניו מכל הנשים.

5. ספר באר מים חיים - פרשת לך לך - פרק יב (המשך)

ואף גם כשירד למצרים מקור מקום הטומאה והרע, שאף הוא קצת נפל ממדרגתו הרמתה להיות כאשר הקריב לבוא שמה הכיר ביפיה של שרה עד שאמר (לקמן י"א) הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, מה שאין כן קודם שלא ידע ולא אסתכל אף בדידה מפני דביקות מחשבתו בה' בלא הפסק רגע

6. מהרש"א על מגילה דף טו/א

ארבע נשים יפיפיות היו בעולם שרה כו'. לאו מקרא יליף לה דכתיב בהו שהיו יפות דברחל ועוד בשאר נשים מצינו כיוצא בהם יפת תואר ויפת מראה ועוד רחב דחשיב הכא בד' נשים לא מצינו לה האי לישנא אלא קבלה היה להם דד' נשים אלו לא היו כיוצא בהן ביופי וז"ש יפיפיות לשון כפל היפוי שהוכפלו ביופי ולא חשיב חוה משום דלא חשיב אלא ד' הנולדים מאשה כמ"ש התוס' ורמז בזה יפיפית מבני אדם גו' דהיינו הנולדות מבני אדם יצאת חוה מן הכלל שלא נולדה מבני אדם:

7. ספר שפתי חכמים

דוד הנלך (שמואל א' י"ח): **הַאֹמֵר** רחצ רחצ עיד נקרי. ר"ל צריית' דקמני לעיל רחצ צטוים זיכחה, כל ונשנע אלל צאוור פעס אחת צטונה רחצ, "מתחזה לזנות, ולא נקרי, אבל צנוזכיר צטונה צ' פעמים, צל לידי קרי. **ובאגדה** י"ל האוור רחצ רחצ ר"ל שאוור ונצקס להרצנה יתירה צהנחת עוס", "מנין **"ביקרי ר"ל ביקרי וננקומו צל לידי טוונחת גוף ונפס: קרא** איכפת לי. פי'

8. ספר תוספת ברכה

וגם יש לכיין בטעם הדרשה ירקרקת היתה אלא שחוט של חסד משוך עליה. עפ"י הידוע בטעם לשה"ק דשם "חן" יונח על דבר אשר לפי שויו האמתי איננו ראוי למעלת האהבה והחביבות הנפשית, אך מדת החן תחון אף לשאינו ראוי לכך, כי החן הוא בלא סבה יסודית ולא נודע טעמו ורק בפועל נראה כי מחונן הוא ומשוך חסד. וזה טעם הדרשה במס' ברכות (ז' א'). על הפסוק בפ' תשא וחנותי את אשר אחון — אעפ"י שאינו הגון, וזה כמש"כ דכך היא מדת החן, וכן בסנהדרין ק"ח א' דרשו הפסוק בפ' בראשית ונח מצא חן, אף על נח נחתם גזר דין (להיאבד במבול) אלא שמצא חן, והיינו אעפ"י שלא הי' ראוי להנצל, אך ממדת החן ניצל. ובנוסח ברכת המזון אומרים בשבחו של הקב"ה חן את העולם בחן בחסד וברחמים, קבץ כל המדות הבאות אף למי שאינו ראוי לזכות בהן.

והנה כאן בענין הפרשה כתיב (בפסוק י"ז) ותשא חן וחסד לפניו, וכן להלן (פרשה ה' פסוק ב') נשאה חן בעיניו, והנה אם היתה באמת יפת תואר לא יונח הלשון "נשיאת חן" הבא רק למי שמצד עצמותו אינו ראוי לכך, וביפת תואר באמת הלא היא שוה לאהבה מצד עצמה, מצד יפיה, אלא ודאי שבאמת לא היתה יפה, אך יפיפותה היתה מצד החוט של חסד שהי' משוך עליה, ושייך בה הלשון ותשא חן וחסד, אעפ"י שמצד עצמותה לא היתה שוה לזה.

9. ספר בניהו בן יהוידע על מגילה דף טו/א

שם ותתחלחל רב אמר שפרסה נדה. ושמואל אמר שהוצרכה לנקביה. קשה בין לרב בין לשמואל למאי הוצרך ללמדינו דבר זה במקראי המגילה, שנאמרו ברוח הקודש. ונראה לי בס"ד להגדיל הנס, יען כיון דפרסה נדה שראתה דם הרבה כמו שכתוב מאד, אז כפי הטבע תכחיש יופיה באותו היום, כי אדמימות היופי יבלע בתוך גופה ולא יתראה בה אדמימות, ועם כל זה היה לה חן גדול ביופיה לפני המלך שהושיט לה שרביט הזהב, וכן למאן דאמר הוצרכה לנקביה נמצא נעשה לה שלשול הרבה מדכתיב מאד, וגם זה הרבוי מכחיש היופי, ועם כל זה נשאה חן רב ביופיה. ...

10. ספר שפתי חכמים

מאי ותתחלחל ספירסה נדה. ואע"ג דהלחלה וחרדה ונסנקת הדונים (נדה ט' ע"א) וי"ל צהלחלה וחרדה יתירה, עד שצאה לכלל ציעהותה, ונרפיה ונתיוסוס חלל גופה ופירסו נדה, ווי"ד שהולכרו לנקצים, דרש ותתחלחל הוא ונדה כפולה, ודרשו לשון נקצים, "הלוליס" או ונלשון "הלחולת (עץ יוסף צבס ונהר"ס אונלשוני). א"ג דכתיב "ותחלחל, ודרש לשון "חולי" וונדה, ואין אשה רואה דם, אלא טראשה ואצריה תחלה כצדין עלי' (רש"י ויקרא

11. תוספות מסכת מגילה דף טו עמוד א

כשם שאבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך - וא"ת אמאי לא היה מגרשה ותהא מותרת להחזירנה י"ל לפי שכל מעשה הגט הוא ע"פ עדים והיה ירא פן יתפרסם הדבר למלכות.

12. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עד/ב

והא אסתר פרהסיא הואי אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה רבא אמר הנאת עצמן שאני

13. רשב"א על מגילה דף טו/א

מה שכתוב בהגדה וכאשר אבדתי כשם שאבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך. הקשו בתוספות יגרשנה ויחזירנה אחר כך שאינה אסורה לו מחמת זנות, וכדמוכח בפרק שני דסוטה (יח. ב) לא היה מתנה עמה לא על קודם שתתארס ולא על לאחר שתתגרש, דאינו מתנה אלא מה שאוסרה עליו, והלכה והיתה לאיש אחר כתיב נשאת אסורה לחזור לו זנתה מותרת לחזור לו. [1] ותרצו שהיה ירא לגרשה לפי שכל מעשה הגט בעדים וירא שמא יתפרסם ויודע הדבר למלך. ואינו נכון בעיני, ויכתוב ל(ו)[ה] בכתב ידו שהוא כשר דאורייתא, וטוב היה לו לעשות כן דהא אסתר היכי עבדה הכי, דהשתא ברצונה נבעלת ותהרג ואל תעבור, ואלו היה מגרשה בכתב ידו לא היתה עוברת על איסור עריות החמור ולא היתה נאסרת למרדכי, [2] אלא שדברי אגדה הן ואין משיבין עיליהן:

14. קהלת יעקב | שבת ס' טו |

ועפ"ז יתיישב היטב הא דקשה לכאן צ"ח
דאמרי צפ"ק דמגילה כאשר אבדתי
אבדתי דהיינו שתיאסר על מרדכי, כיון
דכולתה לאחשורוש ברנון ע"ש, כרי דזה
נחשב שאינה חנוסה לעפ"י דלח"כ בשעת
עצירה ודאי חזיה חנוסה שיכרנגה אם
חסר, מ"מ כיון שהיא עלמה מציאה את
עלמה לחונם זה לא מיתשב חונם, ואם כן
היכי שרי להפליג בספיקה כיון שהוא עלמו
מציא על עלמו החונם והפקו"ג, וצפרט
שהליכת אסתר היתה למאור רבה להלכת
כלל ישראל, וצמקום מאור שריון להפליג אפי
צפ"ש ולפי משי"כ הדבר נכון מאוד דבנוגע
לאיסור זנות הא כוין כמו מציא עלמו לדי
חונם אחר שכבר חל השבת, דזה ודאי אסור
כמשנ"ת וה"ל כבר חל איסור זנות דאשח
איש עליה.

15. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן קסא

על מה שכתבתי לרום מעלתו שאין דרכי להשיב בדברי אגדה, ועל זה הרבה מעלתו במכתבו והאריך להביא כמה גדולים שחברו בדברי אגדה ודרשו בהם כפי השגתם והאריך בזה מאד: הנה אני תמה האריכות הזה למה וכי דברי חז"ל צריכין שבח ומי הוא פתי יסור הנה להחשיך אור גדול וליתן דופי בדברי אגדה וכל דברי בעלי התלמוד כלם ניתנו מרועה אחד ואין בהם דברי ריק ובטל ואם ריק הוא מאתנו הוא לקוצר שכלנו ולחולשת עיני אור השגתנו להשיג מה שרמזו בהם, ובודאי האדם לעצמו כשיש לו פנאי ראוי לחקור בכל כחו גם בדברי אגדה, אבל אני לא אמרתי אלא שאין דרכי להשיב בהם לשואל כי כל דברי רז"ל בדברי אגדה סגורים וסתומים וכלם קשים להבין ואם באנו להשיב בהם אין לדבר סוף ובפרט איש כמוני אשר עול הרבים עלי די שאני נפנה להשיב בדבר הנוגע למעשה. ומה שכתב שהרשב"א פלפל כמה דברים בדברי אגדה ג"כ לא ידעתי מה הודיעני בזה דבר חדש והרי בעין יעקב הביא הכותב את דברי הרשב"א לרוב ואעפ"כ יראה מעלתו מ"ש הרשב"א עצמו בחידושו למגילה דף ט"ו על מה שכתבו התוס' שאסתר אמרה כאשר אבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך שעכשיו ברצון והקשו התוס' למה לא גרשה מרדכי ותהיה מותרת לחזור לו ותירצו שגט צריך עדים ומיפרסמא מלתא וידע למלכות, והקשה הרשב"א בחידושו דאכתי קשה למה לא גרשה בכתב ידו ומסיים הרשב"א שבאמת קושית התוס' אינה מתורצת אלא שאין מתיישבים בדברי אגדה עכ"ל. הרי שהרשב"א כתב שאין מתיישבים בדברי אגדה:

[3] והנה הואיל ואנן עסוקים ביה נלע"ד יישוב על קושיית הרשב"א ולא שאני מתיישב בדברי אגדה אלא שהוא דבר הנוגע לדינא. דמהרי"ק בתשובה פסק אשת איש שלהצלת הרבים זינתה אף ששפיר עבדה מ"מ אסורה לבעלה והביא ראיה מאסתר שאמרה כשם שאבדתי מבית אבא כו' והביאו הבית שמואל בס"י קע"ח ס"ק ד'. ואני אומר אם לדין יש תשובה שאין ראיה מדברי הגמרא כלל שאסתר נאסרה על מרדכי ופירוש אחר יש לנו בדברי הגמרא, ובאמת קושית הרשב"א חמורה שקושיית התוס' נשארה למה לא גירשה מרדכי ומה שתירצו התוס' שמעשה גט פרסום הוא שפיר הקשה הרשב"א שהיה לו לגרשה בכתב ידו בלא עדים: ולכן אני אומר כאשר נשים לב שעיקר קושיית התוס' על מה שאמרה עכשיו ברצון הקשו למה לא גירשה אבל לא הקשו גם על תחלת לקיחתה לאחשורוש למה לא גירשה מרדכי להצילה מעון אשת איש וצריך לומר דכיון שנאנסה אין כאן עבירה עליה כלל ולמה גירשה אבל עכשיו שהלכה ברצון ונאסרה על מרדכי הקשו למה לא גירשה. ואני אומר אף בלי הטעם שנאסרה עליו אפילו אם היה מרדכי כהן שאסורה אפילו באונס קשה קושיא זו עכשיו שברצון למה לא גירשה להצילה מעבירה של אשת איש ואף שמוטר לה לעבור עבירה זו להציל נפשות כל ישראל מ"מ כיון שעבירה היא והרי אפשר לגרשה ותציל את הכלל בלי עבירה חמורה של אשת איש. ומעתה אני אומר על קושיית הרשב"א שבאמת גירשה מרדכי בכתב ידו כדי להצילה מאשת איש אמנם תינה הגירושין אבל שיחזירנה אח"כ צריך עדים לקידושין וחופה וזה ודאי מיפרסמא מלתא ומתוך כך אמרה שאבדתי ממך שאי אפשר לו להחזירה אבל לא מטעם שנאסרה עליו שבאמת לא נאסרה כלל שגירשה, ולפ"ז שוב אין לנו לימוד לגוף דינו של מהרי"ק שאם זינתה להצלת הרבים שנאסרה על בעלה דאפשר באמת לא נאסרה וגם אסתר אי לאו שגירשה לא נאסרה כלל. ואמנם מדברי רש"י הדבר מוכח שרש"י פירש שם אבדתי ממך שאשת ישראל שזינתה ברצון נאסרה על בעלה ע"ש ממילא מוכח שלא כאשר פירשתי דלפירושי שגירשה מרדכי ובאמת לא נאסרה אלא שלא היה יכול להחזירה בחופה וקידושין מאימת המלכות לא היה צריך רש"י להקדים דאשת ישראל שזינתה ברצון נאסרה על בעלה דהרי אפילו לא היתה נאסרת לבעלה מ"מ היה מוכרח לגרשה כדי להצילה עכ"פ מעבירה של אשת איש ברצון ושוב לא היה יכול להחזירה מחמת הפרסום ומדכתב רש"י שנאסרה על בעלה מכלל שלא גירשה וקם דינו של מהרי"ק: ומ"מ גוף דין זה שיהיה מותר לאשת איש לזנות ברצון כדי להציל נפשות אינו תורה...

16. בית שמואל סימן קעח

7 סבברה שמוטר לזנות - דלא כתיב ומעלה מעל בה' אלא ומעלה בו מעל כל שהיא מתכוונת למעול בו אסורה ובוזה מיושב דלא תקשה הא אומר מותר הוי כשוגג ועיין בט"ו ב"ד ס"י צ"ט, ואם זינתה ברצון כדי להציל נפשות כעובדת אסתר לאחשורוש אסורה לבעלה כיון שביאה היה ברצון שם במהרי"ק וכן אם סבורה דלא היה קדושין מה שא' נתן לה טבעת לקידושין ועיין תשו' הרשב"א ועיין ב"י ס"ס ק':

17. ערוך לנר על יבמות דף קכ"א/ב

והכתיב וצומו עלי: מזה נראה דדעת הגמרא שהתענו ג' ימים וג' לילות רצופים אכן המדרש חולק על גמרא דילן דז"ל (הובא בילקוט) והיאך היו צמים שלשה ימים לילה ויום ולא היו מתים אלא שהיו מפסיקים מבעוד יום עכ"ל, וכוונת המדרש נ"ל שהיו אוכלים כל לילה שאחר התענית ולכך כתיב שלשה ימים ולא לילות ומה דכתיב לילה ויום היינו כשהיו מתחילים להתענות תענית הראשון שהוא יום י"ד שהרי ב"ד וט"ו וט"ז התענו הפסיקו ב"ג מבעוד יום דבאופן שיום ראשון של תענית דהיינו י"ד ה' לילה ויום ושוב אכלו בליל ט"ו ובליל ט"ז, והנה כדברי המדרש נראה ג"כ בתרגום ראשון של מגילה שלא התענו רק ג' ימים ומה דכתיב לילה ויום מפרש על תפלה כאלו נכתב אצל וצומו עלי אבל בתרגום שני של מגילה כתוב כסוגיא דילן שהתענו ג' ימים וג' לילות רצופים: ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשה בס' יערות דבש אמה דאמר רב במגילה (דף ט"ז) ויעבור מרדכי שהעביר יום ראשון של פסח בתענית דלמה נקט עבירה זו דוקא והלא ה' עבירה גדולה מזו שבטלו מצות ע' של אכילת מצה שהיא דאורייתא גם בזמן דליכא פסח... אבל לפי דברינו א"ש די"ל דרב ס"ל ג"כ כדעת המדרש שבלייל ט"ו לא התענו ואכלו מצה ולכן לא קחשיב רק מה שהתענו ב"ט ראשון של פסח אכן באמת גם אי נימא דרב ס"ל כגמרא דילן שהתענו ג"ג וג"ל רצופים מכ"מ יש ליישב קושיא זו שהרי שיעור עינוי הוא בפחות מככותבות שהיא יותר מכזית כמבואר בפ' יוה"כ ושיעור אכילת מצה היא בכזית ולכן לא ה' כאן עבירת אכילת מצה די"ל דבאמת אכלו כזית מצה ואפילו למ"ד ח"ש אסור מן התורה י"ל דמתחלה לא קבלו שלא לאכול חצי שיעור ומכ"מ קרא לי' צום ועינוי כיון דלא אכלו ככותבות דמייבת דעתא ולכן קאמר רב שהעביר י"ט של פסח בתענית דבי"ט צריך לאכול כביצה פת כמו שכתב הר"ן פ' כל כתבי וכביצה היא יותר מככותבות וזה ודאי לא אכלו דא"כ לא ה' עוד צום, ואפילו לפי מה שכתבתי בספרי בכורי יעקב (סי' תרל"ט) דרק לכתחלה צריך לאכול בשוי"ט כביצה פת אבל בדיעבד יוצא בכזית א"ש דאפילו אם אכלו כזית פת מכ"מ ה' כאן עבירה שהתענו ב"ט ובטלו עונג י"ט שהרי עכ"פ ה' ענוי וצום:

18. ספר שפתי חכמים

וישראל, כאשר הגילה אני ונצית אצא: **שיעביר** יום ראשון של פסח תענית. פ"י וגם בערב לא אכלו וננות, שלא הפסיקו ותענית ונעוד יום של ערב פסח (ונדרט). ופישטא דקרא "ויעזור, לשון הכרזה, שהכריז התענית (ונפרטים). א"נ לפי ונה שפרט"י (אסתר די חי) ונודכי ידע את כל אשר נעשה וגו', פרט"י צעל "החלום חנר לו שהסכימו עליונים לכך וכו' עיי"ס, לכן התענה כעין תענית חלום סנריך להחננות זו ציוס, כדי לצביל הגזירה, וננסו הכי דוחי אפילו שנת ויו"ט, ולפי שדצרי החלום נגעו ככל ישראל, גזר כעין תענית חלום על כל ישראל, והחנניר להחננות ג' יונייה יוני תענית חנוס לצטיי הגזירה, וכעין ונתיצ תענית לתעניתו, והחנניר אפילו ציו"ט. ועוד הטעם כדי לעורר רחמים למעלה, דהנה יו"ט של פסח הוא על געולת ישראל בניסים ונפלאות, ועתה וננס צומן טעשה ניסים לאצותינו ציונים ההס צומן הזה, איך הוא ונעמד ישראל בגזירת להסנייד ולהרוג, והא לא עניד קצ"ה ניסא לטיקרא צנס ונלדים, והיינו דלהני להו, וכעין שנילוו ע"י פסח צונעסה גדעון, וכונפורט (טופטיט וי י"ג) וכפרט"י סס צאריכות עיי"ס: **דעבר**

19. פ' הגר"א על אסתר

פירוש	ע"ד הפסח	הגר"א
(טו) חננצאים בשושן. כי כל העולם לא הפסח ציונים מועטים כאלו	ומהו: ככל אשר ציונה עליו אסתר. כמ"ס צמדת שחמרה חס חן ויכודים חן מלה ימנור	תענית נפסח ילא חכל מלה
לכן אמרה הנמלחם בשושן: אשר לא כדת. פ"י צלון:	יעיד מפני שהיא מנכה והייצ נשמר ליונים וזהו ככל אשר נזכה עניו אסתר:	צמדת שחמרה חס חן ויכודים חן מלה ימנור
(יז) ויעמוד סרדכי. פ"י טענה על זה שיסב		ועוד הטעם

20. מהרש"א על מגילה דף טו/א

ויעבור מרדכי גו' יום א' דפסח כו'. ופרש"י שהרי ב"ג כו' ובי"ו נתלה המן בערב עכ"ל ונראה לפי ענינו דביום ראשון שהתענו דהיינו ב"ד באה אסתר לפני המלך בלבוש מלכות דהא אח"כ כתיב נדדה שנת המלך גו' כמפורש במדרשות ובתרגום שהיה ליל ראשון דפסח אבל רש"י פירש לקמן דויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות דהיינו ביום ט"ו היה יום שלישי לשלוח הרצים עכ"ל ולפי זה צ"ל אין מוקדם ומאוחר דזה המעשה דבלילה ההוא נדדה שהיה בליל ט"ו היה קודם מעשה דותלבש אסתר גו' שהיה ביום ט"ו וצ"ל נמי דהמעשה מהר קח את הלבוש גו' ויקח המן גו' לא היה ביום שאחר ליל ט"ו שנדדה שנת המלך כדמשמע מקרא אלא שהיה ביום י"ו ביום הנפת העומר כדמוכח לקמן ובו ביום עשתה אסתר משתה שני לכך פרש"י כאן דבו ביום בערב נתלה המן שהרי כל מעשה מהר את הלבוש גו' ויבא המלך והמן לשנות גו' וכל הענין בו ביום קודם שנתלה המן היה:

21. ספר מגן אברהם על או"ת סימן תצ:

יש לעשות ביום שני בסעודה איזה דבר לסעודת אסתר שביום ההוא נתלה המן (של"ה):

22. ספר אור חדש עמוד קכד

אבל נראה שדרשו **כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם** דכתיב (שם ג, א) אחר הדברים האלה גדל המלך את המן וגומר, שפרשו (מגילה יג, ב) בכל מקום אחר הדברים סמוך הוא למעלה ולמה הוא סמוך אלא בשביל שהוא יתברך קודם ששולח מכה על ישראל שולח רפואה להם וכאן אחר שהעמיד הגואל להם היא אסתר בא המכה לישראל כי כבר היתה אסתר מוכנת לגאולה בשביל שאמרה דבר בשם אומרו והוא עיקר הכנה שהיתה אסתר זוכה לגאולה הוא בשביל זה ולא יהא קל עליך דבר זה שבשביל כך תזכה לגאולה בפרט לגאולה זאת **וזוה כי ראוי לדבר זה האומר דבר בשם אומרו וזה כי גאולה זאת בפרט היתה משונה מכל הגאולות כי היתה גאולה זאת כאשר היו ישראל בהסרת פנים בגלות לא כמו שאר גאולה שבא השם יתברך לגאול אותם מתוך צרה** וכאן אף על גב שטעשה השם יתברך גאולה זאת מכל

מקום נשאר ישראל בגלותם כי פורעניות המן יותר קשה כאשר היה צרה תוך צרות הגלות כמו שאמרנו למעלה שלכך אמרו בסוף מסכת חולין (קלט, ב) אסתר מן התורה מניין שנאמר (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר וגומר ומה ענין אסתר לזה יותר משאר גלויות אבל רצה לומר כי דבר זה הוא הסתרת פנים לגמרי אשר היה מעשה המן בגלותם ולא יקשה הרי כמה דברים כמו דורו של שמד גם כן היה בגלותם ולמה שייך יותר במעשה המן ואנכי הסתיר אסתיר דבר זה אין קשיא כלל כי דורו של שמד היה גוף הגלות עצמו שבאה ממלכות הרביעית וכמו שהגלות באה ממלכות רביעית גם כן בא ממנו פורענות של שמד ולא שייך צרה תוך צרה רק הכל צרה אחת היא אבל המעשה שהיו בגלות פרס ומדי היא המלכות שהיו ישראל משועבדים תחתיו כבר ובא עליהם פורענות מהמן שהוא מאחר כמו שפרשנו למעלה ודבר זה בודאי הסתרת פנים כאשר הם תחת המן תוך הסתרת פנים שהם תחת אהשוורוש ונחשב זה סתירה תוך סתירה ולכך נקראת אסתר על שם שהיו ישראל בהסתר פנים

לגמרי **ומפני כך לא תמצא בגאולה הזאת מה שתמצא בשאר הגאולות כי אף נס חנוכה היה נגלה בנרות**

חנוכה ואלו גאולה זאת לא היה בה נס נגלה אבל דבר זה כי כל הגאולה הזאת היה בהסתר פנים לגמרי ועם

כל זה נגאלן לאפוקי חנוכה היה ישראל על אדמתם והמקדש על מכונו ולכך היה להם נס נגלה ומזה הטעם לא

תמצא שמו יתברך במגילה הזאת ודבר זה שאלה גדולה כי היה הגאולה גדולה ביותר ולא תמצא שמו יתברך

אף כנוי השם לא נזכר במגילה אלא שכל זה היה מפני שהיו בהסתר פנים מן השם יתברך אף שהיה גואל

אותו היו בהסתר פנים ולכך לא נזכר השם במגילה ואל תאמר כי בשביל זה הגאולה הזאת היא יותר

קטנה כי אדרבא כי דבר זה מורה שהוא יותר גדולה מאוד לגאול אותם אף כאשר היה בהסתר פנים וכל

הגאולה שהביא השם יתברך על ישראל שיהיו יודעים הטובה שהש"י עושה עם ישראל ולפיכך גאולת מצרים תמיד מזכיר הכתוב דבר זה ולמען תספר באזני בנך וכן

בנך את אשר התעללתי במצרים (שמות י, א) וכן בכל מקום וכל זה מפני שהיו ניסים גלויים ומפורסמים וידוע הכל כי מן הש"י היתה זאת **אבל הגאולה הזאת**

מי מוכיח שיהיה הכל מן הש"י ואם היתה אסתר אומרת ראו הטובה שעשיתי עמכם כי הצלת אתכם מן

הפורענות א"כ לא היה נודע חסדי ה' וא"כ בחנם הביא הגאולה ולא ה' הש"י מביא הגאולה כי כל גאולה בשביל שידעו כי הוא

יתברך גאל אותם וגאולה זאת מי מודיע **אבל כאשר היה אסתר מוכנת לתלות הדבר במי שעשה שהרי אמרה הדבר למלך**

בשם מרדכי אף מה שעשה אדם ולא אמרה לאחשוורוש כי אני עשיתי הטובה הזאת לך כדי שיחזיק המלך

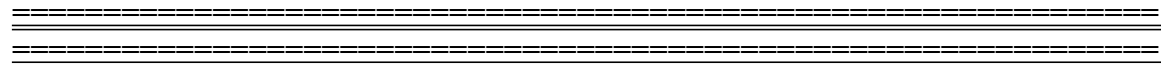
טובה אליה אלא תלה במרדכי א"כ כ"ש שתהיה תולה הגאולה ממי שבא הגאולה ממנו באמת שהיא ידעה

והיכירה בדבר זה כי היה חכמה גדולה מכרת הניסים שנעשו לה **ולכך אמרה כל האומר דבר בשם אמרו מביא גאולה לעולם כלומר**

האומר דבר בשם אמרו ראוי שתבא ע"י הגאולה כי אם אומר דבר בשם אמרו לתלות הדבר במי שבא

ממנו כ"ש שיתלה הגאולה במי שבא ולא יתלה לומר כי עשיתי זאת וכוחי ועוצם ידי עשה ועוד פרשנו במקום

אחר והוא עיקר ...

23. ספר שפתי חכמים

דף ס"ו ע"ב גמר, ח"ר פפא וקרי כ"י עזרא דנוצדן צטלוני. לכאורי
וכי עניות צפרט סעבר נכחי הוא, וי"ל לפי שגרא צונעסיו הרעיס,
ונכעין דחית' צילקוט אסת' וז"ל פעם אחת נתן הנוצדן לנורדכי והנוץ ונוון, כונו
סחיו שניהם שרי הונסקים צונסתה (לעיל י"צ ע"א) ושגרא צראשי גייסות, לכבוש
איזה ונדינה, ככל הנוץ כל ונוונו "ואכלו, ולא כשתייר להוליא לגייכות, אבל
נורדכי ונוונו צידו, צל הנוץ לצקס צהלואה ונונרדכי (ליקח ככרי לחס לו יולגייכות),
אי"כ אין איני נלווד, אי"כ תנכור נפסך לעצד לי, וקיבל הנוץ הסורה וכתב
לו, הרי הנוץ עצד ונורדכי, דזצינו צטולנאל דנהמא עכ"ל: **מלמד** שכל גנזיו

24. ילקוט שמעוני אסתר - פרק ה - המשך רמז תתנן

ומחר אעשה כדבר המלך. מה ראתה לומר מחר, אלא שכל זרעה של עמלק למדים ליפול למחר, וכן הוא אומר
מחר אנכי נצב על ראש הגבעה, ויש אומרים שלא היתה שומעת לו, ואותה שעה אמרה אני עושה קלווסים שלך.
א"ר אלעזר אמר ר' חנינא מאי דכתיב וכל זה איננו שוה לי מלמד שכל בית גנזיו של המן הרשע היו חקוקים על
לבו, ובשעה שהוא רואה את מרדכי אמר כל זה איננו שוה לי, משום דרואה למרדכי יושב בשער המלך אמר כל
זה איננו שוה לי, כדרב חסדא דא"ר חסדא זה בא בפרוזבולי וזה בא בפרוזבוטי, פעם אחת נתן המלך ממון
ושגרא בראשי גייסות לכבוש את המדינה, נטל המן ממון שלו ואכלו ולא נשתייר לו ממון, כשבא להוציא על
בעלי מלחמה לא היה בידו כלום, אבל מרדכי חצי של ממון היה בידו, בא המן אצל מרדכי אמר לו לויני ממון זה
שבידך אמר לו אין אני מלוך אלא אם כן תמכור נפשך לעבד לי, קבל על נפשו והלוהו, וכתב לו הרי המן עבדו
של מרדכי, זבין נפשיה למרדכי בטולמא דנהמא, היינו דאמר ליה מרדכי להמן עבדא דקנה נכסי עבדא דמאן
נכסי דמאן:

25. ספר שפתי חכמים

כו' הרי הוון עבד ונרדכי, דזנינו ציונומח דנהמח עכ"ל: **מלמד** שכל גזיו
 של אותו רשע חקוקין לו על לבו וכו' חונר כל זה איננו טוה לי. פיי דוילח
 "זה נורה על דבר הנראה לפניו, וקאי דלעיל ויניי שאמר וכבוד עשרו
 (מפרשים). ורונז לדבר "וכל" זה בגונטריי ס"ח כוונין "צגנוזו. **ושמעתי ונהרה"ג**
 ונחם כן ז"ל לפרש צזה נוכח צונר הנוכח, "רוז" צניו "וקנינו" על "העץ
 תלית", לכחורי וחי "וקנינו על העץ תלית, וי"ל שהרי כך היה מעשה צצח
 הוון אל המשתה, ולצקוף הוון נופל על המטה וגו', ואמר חרצונה גס הנה
 העץ אשר עשה הוון לונרדכי אשר דבר טוה על הונך, וינד ויאמר הונך
 תלוהו "עליו, וינד ויתלו "את" הוון "על" העץ, והגז כשצח אל הונטה הגדול
 זה, ודאי כל גזיו חקוקין על לבו היו כוונהגו, וא"כ כשתלו להוון, הרי תלו
 אותו עס צית גזיו, והיינו רוז צניו "וקנינו" על "העץ" תלית. והיינו (אסתר
 ח' ח') ויאמר המלך לאסתר ונרדכי הנה צית הוון נתתי לאסתר ואותו תלוי
 על העץ וגו', ר"ל לא צית ריקס נתתי, אלא יואתו עס צית גזיו כמו שהן
 "תלוין" על "העץ, ועיי צפתיחי פי ח' הוון פיי ז':

26. ספר בניהו בן יהודע על מגילה דף טו/ב

לעושים **צביונו, פירוש רצונו** כמו שכתב הערוך [בערך צב] על מאמר מעשה בראשית לצביונם נבראו שהוא
 רצה לומר לרצונם. והכונה כאן דאין עושין המצות בשביל שהשכל מחייבם, או מצד חיוב הנימוס ודרך ארץ,
 אלא עושים לקיים רצון הבורא יתברך. ומה שאמר למצפין תפארתו, פירוש אין מצפין שילום שכר מן המעשים
 טובים לעצמן אלא מצפין תפארתו, שע"י מעשה המצות יתקנו העולמות ויבנה בית המקדש ותתגלה מלכותו
 יתברך שזו היא תפארתו יתברך:

27. רש"י מסכת מגילה דף טו עמוד ב

שם שמא אתה דן כו' ועל האונס כרצון. הרש"א בח"א הקשה דלעיל משמע דלאו אונס הוא דא"כ היתה מותרת
 למרדכי ע"ש ונעלם מכ"ת תשובת מהרי"ק שורש קס"ז הביאו הב"ש סי' קע"ח סק"ד דפסק דמי שזנתה ברצון כדי להציל
 נפשות אף דלא עבדא שום איסור ואדרבה מצוה רבה עשתה מ"מ אסורה לבעלה ישראל ונסתייע מהך דאסתר

28. מהרש"א חידושי אגדות מסכת מגילה דף טו עמוד ב

ואמרה שמא לכך עזבתני מרוח הקודש שאתה דן על שוגג כמזיד ואונס כרצון כו' ופרש"י שאני באה אליו מאלי
 אונס הוא עכ"ל וק"ל דלעיל מוכח דמה שבאה מאליה לאו אונס הוא דא"כ היתה מותרת למרדכי ולעיל אמרינן
 שהיא אמרה אבדתי ממך וע"ק דמשמע דמשום שהגיעה לבית הצלמים נסתלק ממנה רוה"ק ונראה לפרש כיון
 שהגיעה לבית הצלמים שהוא בית ע"ז סילק ממנה רוה"ק משום אל תפנו אל האלילים ועל זה אמרה דבאונס
 הלכה שם ואין כאן איסור אל תפנו אל האלילים דכה"ג אמרינן בפרק ח"ה בהולך במקום הכביסה אי דליכא
 דרכא אחרינא אונס הוא ...

29. ספר שפתי חכמים

שהקניתי הנס שיעשה לנו, ע"י שקראתיו כלל, דאיתי גבי שאמר שכר שפפור
 צאונסין, אס צח כלל עליו אינו חונס, אפילו שני כלבים אינו חונס, אבל
 "הארי" והדוב חונס (צ"ו ל"ג ע"ג), וא"כ אי אחסורוש רק צנחנת כלל הוא,
 נתקין נס פורים, דכלל אינו חונס, אפילו שני כלבים "אחסורוש" והמן אינן
 חונס, לכן חזרתו וקראתו אריי ואריי הוא חונס, ונצגדל כס פורים, שרק
 הקצ"ה ונילכו ייודס. עיי שפ"ח (לקונן י"ב ע"ג) לגמרי ד"ה תוקסו של

30. מהרש"א חידושי אגדות מסכת מגילה דף טו עמוד ב

עד חצי המלכות ותעש ולא כל המלכות ולא דבר כו'. בילקוט ל"ג ולא כל המלכות ויש לקיים הגירסא דודאי הא דקאמר עד חצי המלכות לא שיתן לה חצי המלכות ממש דלא זו הדרך שיתן המלך חצי המלכות לאחרים וכל שכן לאשתו שכבר היה כתוב בדתי פרס ומדי להיות כל איש שורר בביתו ועוד דכל מה שקנתה אשה קנה בעלה אבל רצה לומר ותעש בקשתה בדבר התולה בחצי המלכות ועל זה קאמר דהכא נמי הוה מצי למימר בדבר התולה בכל המלכות קאמר אלא דהיינו בהמ"ק שהוא דבר התולה בחצי מלכות שהוא באמצע עולם כפירוש רש"י וכ"ה בתרגום בית מקדשא דאיהו קאים בפלגות מלכותי כו' עיין שם והיינו על פי מה שאמרו לעיל דאחשוורוש מלך בכפה ומיהו לשון התלמוד שחוצץ במלכות כו' לא משמע כן דמי הכריח אותם להוציא ממשמעו מלשון חצי ממש ללשון חציצה דהא שפיר מתפרש לפום הך דרשה מלשון חצי ועל כן נראה לפרש שדרשו חצי מלשון חציצה שחוצץ ומגיע היזק מבנין בית המקדש למלכות כמה שאמר בעורא לגבי ביטול בנין בית המקדש שכתבו למלך דך קריא מרדא ומהנזקת מלכין וגו' וקרוב לזה בתרגום לחוד למבני בית מקדשא כו' דדחיל אנא מן יהודאי דלמא ימרדון והיינו דבר שחוצץ במלכות:

31. ספר שפתי חכמים

בהוץ ונהנגד למלכוהו. "הוץ ונכתוש לטון יחלי, ולטון חלילה. וולכאורי עדיין לא ידע להסורש בהיא צת יכחל, וכן הא דאכתר זיונה להנו, שלא יכירו שהיא יהודית כדלקינן, שהיא פרסי (אכתר הי' ה') ננשתה הכני גילה

32. ספר אור חדש עמוד קסד

ולפיכך הזמינה אותו למשתה שלא יכירו בה שהיא יהודית כמו שהתבאר למעלה עניין זה שהיו יראים שתגדול אסתר אומתה ותגדל את מרדכי ותשפיל השרים האחרים הדבר זה היתה יראה שיהיו כך חושבים לכך ירצו להפיל אותה ומי שאמר שלא יסחו עצמם מן הרחמים סבר כי אסתר ידעה בביורר הגמור כי צרה זאת אין לה רפואה כי אם ע"י תפילה כי ידעה אסתר מה שאמר הכתוב (תהלים קכד, ב) לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, וידעה כמה גדול כח המן שאין רפואה לצרה רק כי אם ע"י הש"י בעצמו וכמו שבארנו למעלה דבר זה ולפיכך אין מועיל לזה אלא התפילה כי התפילה גובר על כח המן ודבר זה ידוע בחכמה ולכך אמרה אסתר שצריך שלא ימעטו מן התשובה ולא יסמכו על האדם כי יהיו אומרים שאסתר ישתדל אצל אחשוורוש ולכך יהיו ממעטין מן התשובה והרחמים ולכך עשתה אסתר בחכמה נפלאה דבר זה

33. ספר שפתי חכמים

שנוהגין הודינות צין וולכה למונכה: כדאי שלא יכירו צה שהיא יהודית. ר"ל לא בלינה יהודית ינונש, חלל לפילו כצה ודעתה הינה כוכעת ליהודים, חלל הדרצה ביכירו הוהה פענוים ג"כ כנהנגד ליהודים, ונה"כ יהי לה יותר דריקה הרגל נשעת הכוסר לצטל הגזירה, ונעין שעתה כלל ויהס כלל חת העם אל ונשה כפרש"י (גי דבר י"ג ל'). ומכאן ג"כ כעס נדברי רמ"ל הרפ"ח ב"ה, שנוהגים ללצוב פללונים צפויים, ונצר נו"ש בנלה חנה, ואשה כלי נצר ונדוניה עיי"ה, והטעם לר"ז בגס לכהר עשתה כן שלצבה עלונה צפולוף חנה, שהרפה עלנה בלינה יהודיה, ונצי עוד כעס כזה צפ"ה (נעיל י"ג צ"ה) נצונוי ד"ה ה"ל וכו', הס לא עשו חלל לפנים: כדאי שלא יאמרו

34. ספר אור חדש עמוד קסה

ויעשה הש"י נס פירש כי אסתר היה מכבדת את המן ביותר ואין ראוי לרשע הגדולה הזאת ולכך יעשה השם יתברך נס להשפיל ולאבד את הרשע

35. ספר אור חדש עמוד קסה

מלך הפכפך ועוד דודאי כיון שנתן הטבעת להמן אי אפשר לעשות דבר אחר שנתן הטבעת להמן רק אם חזר ולקח הטבעת מן המן

36. רש"ש מסכת מגילה דף טו עמוד ב

שם עשרה מתו ועשרה נתלו. אולי יכוין דעשרה הם שנהרגו כדכתיב בקרא ועשרה שנתלו הו אחרוני ונתלו מחיים ודלא כדמשמע מתוס' דיומא (לא) ד"ה אמה דהנתלים הן אותן שנהרגו תחלה:

37. ספר שפתי חכמים

עשרה נתנו. וניתות "כיזעית כ"י (הוכ' יונא ל"א ע"א): **ועשרה** ונהזרין על הכתרים. והעני הטז כנות (זכאז"י כ"ע י"א), נו לא כל שלטים נחו. אפרש "מחזרין" על "הפתחים, דהיינו לא "סהעינו זלזד, הלל דייקי "מחזרין" על "הפתחים, כדי לפרסם, וזזה נעסה פירכס נס פוריס: **רבנן** אורי וכו'. כ"י הזלונדי

38. סדר הדלקת נרות חנוכה

כרות קומת ברוש בקש אגגי בן המדתא. ונהיתה לו לפח ולמוקש למוקש וגאותו נשבתה. ראש ימיני נשאת. ואויב שמו מחית. **רב בניו וקניניו על העץ תלית:**

39. ספר בניהו בן יהודע על מגילה דף טו/ב

שם עשרה מתו ועשרה נתלו ועשרה מחזירים על הפתחים. קשה למה לא הרגו וכלו את אלו העשרה, ועוד למה היה להם עונש זה של עניות ולא עונש קשה יותר שיהיו מצורעים או סומין. ונראה דבלאו הכי יש להתפלאות למה הוצרך המן לספר לשר"ץ אשתו ואוהביו מספר בניו, וכי הם אינם יודעים כמה בנים יש לו. **ונראה לי בס"ד כי המן היה מנאף עם נשי השרים בסתר והוליד ממזרים, ואלו העשרה היו ממזרים מנשים של השרים, ולא היו מכירים בהם שר"ץ אשתו ואוהביו ולא שום אדם בעולם, ואותה שעה גילה לאוהביו ולאשתו שכל כך הוא מוצלח בעניינו שהוליד עשרה בנים ממזרים מנשי השרים הגדולים, ושום אדם לא ידע בו, ועודם הם קיימים, והם פלוני ופלוני, והגיד להם שהוא מצליח ברע שיעשה, ולכך חושב שגם ברעה שיעשה למרדכי יצליח. ובזה מובן הטעם שהיו העשרה בנים אלה מחזירים על הפתחים, כי אלו העשרה היו חשובין בנים לבעלי אמותם שהיו שרים גדולים, ועתה שגילה המן עליהם שהם בניו, אז ידעו אותם השרים דאלו הם ממזרים, ובני המן הם ואינם בניהם, ואז גרשום מביתם ערומים והוכרחו להיות מחזירים על הפתחים כדי לאכול, כי מי יפרנסם, שנעשו עניים מרודים כי נתגרשו מביתם ערומים:** ובוה יתורץ בס"ד דקדוק אחר דחד אמר שהיו שבעים וחד אמר שהיו מאתים ושמונה. והנה בודאי כל אחד מן החכמים היתה קבלה בידו מרביתו על דבר זה, וקשה איך יהיו חולקים במציאות. ובוה ניחא דעל בנים הגלויים הנולדים משר"ץ אשתו ליכא פלוגתא, וכל דברים אלו קאי על אותם בנים הממזרים שהיו להמן מנשי דעלמא אשר גילה אותם באותו היום לאוהביו ולשרץ אשתו, וחד אמר דאותם שנולדו מנשי שרים הגדולים היו עשרה ומחזירים על הפתחים, וחד אמר שהיו שבעים מאלו הממזרים מחזירים על הפתחים, ושניהם נראה שהם מודים שהיו לו מאתים ושמונה בנים ממזרים שגילה אותם באותו היום, אך חד סבירא ליה שעשרה מהם דוקא היו מחזרים על הפתחים וחד סבירא ליה שהיו שבעים מאלו הממזרים מחזירים על הפתחים:

40. קובץ המאור שבט תש"ע-מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק

בגיטין (נז:): ובסנהדרין (צו:): תניא "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק." ובעין יעקב (סנהדרין שם) הביא גירסא שברייתא זו מתכוונת לרב שמואל בר שילת שהיה מבני בניו של המן. ויש לשאול על זה:

1) איך נתגיירו בני בניו של המן כדי שילמדו תורה בבני ברק. הלוא גירות שלא כדן אינה גירות, וא"כ א"א שבני בניו של המן יהיו יהודים.

2) למה זכה המן שיהיה צאצאיו תלמידי חכמים. היתכן שרשע כזה שרצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים יזכה שיצא ממנו ת"ח כרב שמואל בר שילת...

איך נתגייירו בני בניו של המן

אי אפשר לדון על השאלות אלו בלי לתרץ מאיפה באו בניו הללו, הלוא במגילה כתוב שהרגו היהודים את כל בני המן. ועיין בשו"ת חת"ס (או"ח ס"ס קצ) שתירץ שכשנהרג המן ובניו, כבר היה לו בני בנים, והם לא נהרגו ומהם יצאו אלו שלמדו תורה בבני ברק.

אולם יש חילוקי דעות בגמ' (מגילה טו:)¹ אם היה להמן ל' בנים או ע' בנים או ר"ח בנים. ומבואר בגמ' שלא נהרגו כולם. ולכן יש לומר שבניו אלו היו נמלטים מהמלחמה, ומהם יצאו אלו שלמדו תורה בבני ברק. ועיין בפרקי דר"א (פרק נ) שמבואר שהיה להמן מ' בנים, ורק אלו שדרו עמו בשושן נהרגו.²

ועיין בבן יהוידע (מגילה שם) שכתב שהבנים האלו הנזכרים בגמ' שהיו היתירים על עשרת בני המן המובאים במגילה, היו ממזרים הנולדו לו להמן, שהמן היה נואף עם נשי השרים. ולכן מובן למה המן היה צריך לספר לאשתו על רב בניו, והוא מפני שלא היו ממנה. ואף שבנים אלו היו עמלקים, שבאומות הולד נקבע אחר האב ולא האם, מ"מ אלו לא נתלו על העץ מפני שהיו מושלחים מביתם מפני שהיו ממזרים (וחזרו על הפתחים), ואף אחד לא ידע שהיו עמלקים ושהיו בני המן.

....

ד. בצפנת פענח (עה"ת במדבר כד:כ) כתב לתרץ שנתקבלו בניו של המן לגרים ע"פ הגמ' (מגילה טו). שהמן מכר את עצמו לעבד למרדכי. א"כ בניו שהיו לו לאחר שהיה עבד אינם ישראלים ואינם עמלקים, שעבד אין לו יחוס (כלומר שאין לו יחס לשום משפחה). לכן בנים אלו היו יכולים להתגיייר שלא היו דינם כעמלקים. כוונת הגמ' באומרה שבניו של המן למדו תורה היתה, שאע"פ שע"פ הלכה אין כאן יחס ואין להם דין עמלק, באמת היו מזרע המן ממש.

ועיין בכלי חמדה (פרשת שופטים) שג"כ תירץ על דרך זה וכתב "ומסתמא עשה מרדכי כדת שמל אותו לשם עבדות וע"כ היה כישראל ונפקע ממנו יחוס עמלק, וא"כ אינו זרע עמלק כלל." יוצא מזה, שהעבדות לא רק הפקיע את בני המן מלהיות עמלקים, אלא העבדות הפקיע את המן עצמו מלהיות עמלקי.

ועפ"ז יש להבין איך נמלטו בניו של המן כדי שיהיה לו בניו שלמדו תורה בבני ברק, ולא נהרגו ע"י היהודים. הבנים שנולדו קודם שנעשה המן לעבד היו עמלקים, ולכן היהודים הרגו אותם. אך הבנים הנולדו לאחר שנעשה המן לעבד, לא היו עמלקים ולכן נמלטו.³

ועפ"ז יש להסביר איך היה מותר למרדכי לקחת את בית המן. בית המן לא היה שלל עמלק, אלא היה של מרדכי כל הזמן. מטעם שמה שקנה עבד קנה רבו.

עוד יש להבין לפ"ז, למה מרדכי "לא יכרע ולא ישתחוה" להמן. אם מרדכי היה כורע להמן, היה מראה כאילו משחררו מהעבדות שלו (ומרדכי לא רצה לשחרר המן).

¹ במגילה (שם): "ויספור להם המן את כבוד עשרו ורב בניו וכמה רב בניו אמר רב שלשים עשרה מתו ועשרה נתלו ועשרה מחזרין על הפתחים ורבנן אמר אותן שמחזרין על הפתחים שבעים הויא דכתיב שבעים בלחם נשכרו אל תקרי שבעים אלא שבעים ורמי בר אבא אמר כולן מאתים ושמונה הוו שנאמר ורוב בניו ורוב בגימטריא מאתן וארביסר הוו." ² ובפזמון "מעוז צור" אנו אומרים "רוב בניו וקניניו על העץ תלית." ומשמע שרק רוב בניו של המן נהרגו, אבל מיעוט מהם נשארו בחיים. ואפשר שמהם יצאו הבני בנים שלמדו תורה.

אך קשה, שבגמ' מבואר שרק עשרה מבניו נתלו על העץ ולא רוב בניו. א"כ מה זה שאנו אומרים "רוב בניו וקניניו על העץ תלית", הלוא לכל הדעות שבגמ' רק מיעוט מהם נתלו.

אך יש לתרץ ע"פ מש"כ הרש"ר הירש ש"רוב בניו וקניניו" אינו קשור למה שכתוב "על העץ תלית", שא"א לומר שתלו את קניניו על העץ. אלא ש"רוב בניו וקניניו" הוא קשור למה שכתוב לפני זה "ואויב שמו מחית." כלומר "ואויב שמו מחית רוב בניו וקניניו", דהיינו שמחו את רוב בניו וקניניו, אבל לא תלו אותם על העץ. ורק לגבי המן הפזמון אומר "על העץ תלית."

³ ועל פי זה יש להוסיף על דברי הבן יהוידע, שהיו להמן הרבה בנים ממזרים מנשי שרי אחשורוש. ובנים אלו נולדו לאחר שנעשה המן עבד למרדכי, ולכן נמלטו.